

Załącznik do Uchwały
Rady Miejskiej Wałbrzycha
Nr z dnia 2015

WAŁBRZYCH

**Program
przeciwdziałania przemocy w rodzinie
oraz ochrony ofiar przemocy
dla miasta Wałbrzycha
na lata 2016 - 2020**

Wałbrzych, październik 2015 r.

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

- ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163, z późn.zm),
- ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 1982 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.).

Program jest spójny z:

- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy na lata 2014 - 2020,
- Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2015 – 2020,
- Gminną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Wałbrzycha na lata 2016 – 2020,

Wstęp

Pojęcie przemocy definiuje przystępnie słownik języka polskiego zgodnie, z którym jest to:

„siła przeważająca czyjąś siłę fizyczną, przewaga wykorzystywana do czynów dokonywanych na kimś, panowanie, czyny bezprawia dokonywane z użyciem fizycznego przymusu”.

Definicja Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), przyjęta w roku 1996 i obowiązująca do tej pory, określa przemoc, jako:

„celowe użycie siły fizycznej lub władzy, sformułowane, jako groźba lub rzeczywiście użyte, skierowane przeciwko samemu sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, które albo prowadzi do albo, z którym wiąże się wysokie prawdopodobieństwo spowodowania obrażeń cielesnych, śmierci, szkód psychologicznych, wad rozwoju lub braku elementów niezbędnych do normalnego życia i zdrowia”.

Ta definicja zawiera w sobie przemoc interpersonalną, (która dzieli się na przemoc wobec członka rodziny lub partnera, a także wobec osoby niespokrewnionej lub nieznanym), zachowania samobójcze i samouszkodzenia, a także przemoc grupowa, czyli konflikty zbrojne, ludobójstwo, represje i naruszanie praw człowieka. Trzeba wziąć pod uwagę fakt, że definicja przemocy według Światowej Organizacji Zdrowia, zawiera w sobie umyślne spowodowanie szkody drugiej osobie. Przemoc jest także zjawiskiem uniemożliwiającym rozwój jednostki lub grup społecznych. Ofiara doznająca krzywdy, nie będzie mogła się rozwijać w takim sam sposób, co inne osoby.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy definiuje przemoc w rodzinie, jako jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie

naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Przemoc zawsze jest intencjonalna, jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Siły są nierównomierne, sprawca wykorzystuje przewagę siły i narusza podstawowe prawa ofiary. Przemoc zawsze powoduje cierpienie i szkody fizyczne lub psychiczne a sprawca naraża zdrowie i życie ofiary.

Przemoc w rodzinie przybiera różne formy, od przemocy fizycznej, przez przemoc psychiczną, seksualną, po przemoc ekonomiczną. Rzadko bywa incydem, zazwyczaj ma charakter długofalowy i cykliczny.

Rodzaje przemocy:

Przemoc fizyczna – celem jest zadanie ofierze bólu fizycznego, uszkodzenie ciała, pogorszenie zdrowia lub pozbawienie ją życia.

Przemoc psychiczna – celem jest umniejszanie poczucia własnej wartości, wzbudzanie w ofierze poczucia strachu.

Przemoc seksualna – zachowanie zmuszające ofiarę do podjęcia niechcianych zachowań seksualnych lub zdeprecjonowania jej seksualności.

Przemoc ekonomiczna – to każde zachowanie, którego celem jest ekonomiczne uzależnienie ofiary od sprawcy.

Zaniedbanie – to stałe niezaspokajanie podstawowych potrzeb emocjonalnych i fizycznych człowieka.

Przykłady przemocy:

Destruktywna krytyka i słowne ubliżanie: np. krzyki, drwiny, oskarżanie, wyzwiska, werbalne groźby;

Taktyka nacisków: dąsanie się, grożenie (niedawaniem pieniędzy, wyłączeniem telefonu, zabraniem samochodu, popełnieniem samobójstwa, zabraniem dzieci, złożeniem na skargi do instytucji socjalnych);

Brak szacunku: ustawiczne upokarzanie ofiary przy innych, nieodpowiadanie na pytania ofiary, zabieranie pieniędzy bez pytania, odmowa pomocy przy dzieciach czy pracach domowych;

Nadużycie zaufania: kłamstwa, okazywanie zazdrości, zdradzanie, niedotrzymywanie obietnic i wspólnych uzgodnień;

Izolowanie: podsłuchiwanie lub blokowanie rozmów telefonicznych, mówienie, dokąd wolno i dokąd nie wolno chodzić ofierze, uniemożliwianie jej kontaktów z przyjaciółmi czy rodziną;

Nękanie: śledzenie i sprawdzanie ofiary, otwieranie listów, ustawiczne sprawdzanie, z kim ofiara się kontaktuje, zawstydzanie ofiary przed innymi;

Groźby: agresywna gestykulacja, wykorzystywanie przewagi fizycznej do zastraszania ofiary, niszczenie rzeczy ofiary, tłuczenie przedmiotów, walenie w ściany, groźenie zabiciem lub skrzywdzeniem ofiary albo dzieci;

Wypieranie się: zaprzeczanie zarzutom złego traktowania, wmawianie ofierze, że sama ponosi winę za złe traktowanie, okazywanie przy innych dobroci i cierpliwości, płacz i błaganie ofiary o przebaczenie, przyrzekanie, że to się już więcej nie zdarzy.

Przemoc jest przestępstwem.

Zgodnie z polskim prawem przemoc również wobec najbliższych jest przestępstwem ściganym z urzędu:

1. Każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuraturę lub policję; k.p.k. art. 304, § 1.
2. Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuraturę lub policję; k.p.k. art. 304, § 2.
3. Osoby, które pełnią w ramach swoich obowiązków zadania służbowe mają obowiązek powiadomienia policji lub prokuratora w przypadku podejrzenia o popełnieniu przestępstwa z użyciem przemocy wobec członków rodziny - art. 12, ust.1 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.
4. Osoby będące świadkami przemocy w rodzinie powinny powiadomić o tym policję, prokuraturę lub inny podmiot działający na rzecz przeciwdziałania przemocy – art. 12, ust.2 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz.553, z późn. zm.); art. 207 k.k. uznaje przemoc w rodzinie za przestępstwo.

„Znęcanie się psychiczne lub fizyczne nad osobą najbliższą lub pozostającą w zależności od sprawcy przewidywana jest kara”.

Znęcanie się musi mieć charakter wielokrotny, powtarzalny, wyjątkowo może to być działanie jednorazowe, lecz intensywne i rozciągnięte w czasie. Jeżeli zachowanie jest jednorazowe nie posiada powyższych cech i traktowane jest, jako inne przestępstwo naruszenia nietykalności, uszczerbek na zdrowiu, groźba karalna. Zaniechanie określonego działania przez sprawcę także może rodzić dla niego odpowiedzialność karną.

Do zaistnienia przestępstwa znęcania wystarczy, że sprawca dopuszcza się tylko jednego z rodzajów przemocy, tzn. psychicznej, fizycznej, ekonomicznej czy seksualnej:

- art. 207 § 1 k.k. – znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy;

nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.

- art. 207 § 2 k.k., – jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat.
- art. 207 § 3 k.k., – jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 2 do 12 lat.

Nie ma żadnego wytłumaczenia dla przemocy w rodzinie. Za przemoc zawsze odpowiedzialny jest sprawca. Ofiara nie ponosi odpowiedzialności za jego czyny i zachowanie, a oskarżanie jej jest częścią wzorca działania sprawcy i często powoduje bierność ofiar uniemożliwiając poszukiwania pomocy i wsparcia.

Analiza problemów społecznych na terenie Wałbrzycha została szczegółowo opisana w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Wałbrzycha na lata 2016-2018.

Zasoby lokalne w zakresie przeciwdziałania przemocy:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej ul. Beethovena 1-2 w tym:
 - Dział Profilaktyki Uzależnień i Interwencji Kryzysowej działający w:
 - Centrum Aktywności Lokalnej ul. Mickiewicza 26
 - Centrum Integracji Rodziny ul. Grota Roweckiego 3
 - Integracyjnym Domu dla Bezdomnych ul. Ogrodowa 2a, ul. Pocztowa 22,
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia i Interwencji Kryzysowej ul. Ogrodowa 2a
- Komenda Miejska Policji ul. Mazowiecka 2 w tym:
 - Komisariat I Policji ul. Wrocławska 69
 - Komisariat II Policji ul. Psie Pole 7
 - Komisariat V Policji ul. Andersa 161
- Straż Miejska ul. Matejki 1
- Prokuratura Rejonowa Pl. Magistracki
- Sąd Rejonowy ul. Słowackiego 10
- Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej:
 - I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej do Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Rodzinnych i Nieletnich ul. Słowackiego 10
 - II i III Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej do Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Karnych ul. Słowackiego 20 b
- Placówki ochrony zdrowia;

- przychodnie zdrowia
- szpitale
- Placówki oświatowo – wychowawcze:
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna ul. Matejki 7
- Placówka Wsparcia Dziennego
- Szkoły
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych ul. Beethovena 1-2
- Inne podmioty takie jak np. kościoły, organizacje pozarządowe itp.

Adresaci Programu

Program adresowany jest do:

- rodzin dotkniętych przemocą, w tym:
 - ofiar przemocy,
 - sprawców przemocy,
 - świadków przemocy;
- rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie;
- rodzin niewydolnych wychowawczo i niezaradnych życiowo;
- dzieci i młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym;
- osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i niedostosowanych społecznie;
- instytucji, kościołów i organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Cel nadrzędny Programu:

Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Wałbrzycha.

Cele szczegółowe:					
1. Zapobieganie przemocy w rodzinie					
Lp.	Cel operacyjny	Sposób realizacji i realizatorzy	Adresaci	Czas realizacji	Wskaźniki
1	Podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy i szkód związanych z przemocą;	Kampania „Biała Wstążka” Happening, który ma na celu okazanie sprzeciwu zachowaniom przemocowym. Rozdawane mieszkańcom Wałbrzycha białe wstążeczki są symbolem sprzeciwiania się przemocy. Bilbordy z hasłami antyprzemocowym będą promowały akcję „Białej wstążki” Zlecenie kampanii	Mieszkańcy Wałbrzycha	Cyklicznie, raz w roku - marzec	Liczba osób, do których dotarła kampania, Liczba bilbordów Liczba plakatów Liczba rozdanych białych wstążek Liczba wolontariuszy uczestniczących w kampanii Liczba emisji

		medialnej w lokalnej telewizji. MOPS - DPUIIK			programu
		„ Kampania Ławkowa ” – akcja polegająca na tworzeniu haseł antyprzemocowych, informacyjnych edukacyjnych, w ramach konkursu, przez uczniów szkół i rozwieszanie ich na ławkach w parkach, skwerach, placach i przystankach autobusowych. Hasła będą zalaminowane i przywiązywane białą wstążką do ławek. Jurorami konkursu byłyby osoby ważne i znaczące np. sportowcy, politycy, muzycy, pisarze itp. MOPS - DPUIIK	Mieszkańcy Wałbrzycha	Cyklicznie raz w roku – maj/czerwiec	Liczba wydrukowanych haseł umieszczonych na ławkach
2	Promowanie zachowań społecznych wolnych od przemocy	Warsztaty z przeciwdziałania agresji i przemocy rówieśniczej, cyberprzemoc, Program edukacyjny „ Nie daj się ” MOPS - DPUIIK	Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych	Cyklicznie w trakcie trwania roku szkolnego	Liczba szkół, Liczba uczniów biorących udział w warsztatach
		Program edukacyjny „ Chronimy dzieci ” MOPS - DPUIIK	Dzieci w przedszkolach, uczniowie szkół podstawowych	Cyklicznie, w trakcie trwania roku szkolnego	Liczba przedszkoli i szkół, Liczba dzieci biorących udział w programie
3	Wzmacnianie opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą;	Warsztaty edukacyjno – informacyjne z zakresu komunikacji, zapobiegania agresji. MOPS – DPUIIK	Rodzice, Mieszkańcy Wałbrzycha	Cyklicznie przez cały rok	Liczba spotkań grup, Liczba rodziców uczestniczących w grupie
		Warsztaty „Grupa dla rodziców” MOPS – DPUIIK	Rodzice z problemami opiekuńczo wychowawczymi	Cyklicznie przez cały rok wg ustalonego harmonogramu	Liczba rodziców uczestniczących w spotkaniu w szkole
		Warsztaty edukacyjne dla osób zagrożonych bądź dotkniętych przemocą w rodzinie	Mieszkańcy Wałbrzycha	Cyklicznie przez cały rok wg harmonogramu	Liczba osób uczestniczących w spotkaniu, Liczba spotkań
		Pogadanki z rodzicami w trakcie „wywiadówek” w szkołach MOPS – DPUIIK	Rodzice dzieci w wieku szkolnym	Cyklicznie przez cały rok wg ustalonego harmonogramu	Liczba rodziców uczestniczących w spotkaniu w szkole

4	Podnoszenie poziomu wiedzy kadr zajmujących się problemem przemocy	Szkolenie z zakresu procedury Niebieskiej Karty MOPS – DPUIIK	Pracownicy socjalni, asystenci rodziny, pedagodzy szkolni	Cyklicznie raz w roku	Liczba szkoleń Liczba osób biorących udział w szkoleniu
		Szkolenie z przeciwdziałania agresji, przemocy w szkole i profilaktyka samobójstw MOPS - DPUIIK	Kadra pedagogiczna szkół	Cyklicznie w trakcie trwania roku szkolnego	Liczba szkół, Liczba osób biorących udział w szkoleniu
		Cykliczne spotkania pracowników DPUIIK z Policją, Strażą Miejską i organizacjami pozarządowymi Organizacja po stronie MOPS - DPUIIK		kwartalnie	Liczba spotkań

2. Zwiększanie skuteczności pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie

	Cel operacyjny	Sposób realizacji i realizatorzy	Odbiorcy	Czas Realizacja	Wskaźniki
1	Udzielanie specjalistycznej pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą	Interwencje w środowisku w przypadku zgłoszenia przemocy MOPS, Policja	Ofiary przemocy	Całorocznie	Liczba interwencji
		Poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne i prawne MOPS-DPUIIK w CAL i CIR, SOWIK	Osoby zagrożone i/lub dotknięte przemocą	Całorocznie	Liczba osób korzystających z poradnictwa
		Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży MOPS-DPUIIK	Osoby zagrożone i/lub dotknięte przemocą	Całorocznie	Liczba przeprowadzonych rozmów
		Punkt Konsultacyjny „Niebieska Linia” MOPS-DPUIIK	Osoby zagrożone i/lub dotknięte przemocą	Całorocznie	Liczba osób, Liczba udzielonych porad
		Grupa wsparcia dla ofiar przemocy. Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy	Osoby zagrożone i/lub dotknięte przemocą	Całorocznie	Liczba osób w grupie, Liczba spotkań grupy
		Grupa terapeutyczna dla ofiar przemocy SOWIK	Osoby zagrożone i/lub dotknięte przemocą	Całorocznie	Liczba osób w grupie, Liczba spotkań grupy
2	Zapewnienie ochrony osobom dotkniętym przemocą	Zapewnienie całodobowego okresowego schronienia SOWIK	Osoby dotknięte przemocą	Całorocznie	Liczba osób przebywających w Ośrodku

		Obdukcje lekarskie Prokuratura Rejonowa, Poradnia Medycyny Sądowej, Pogotowie Ratunkowe	Osoby dotknięte przemocą	Całorocznie (1 raz w tygodniu wg grafiku)	
3	Rozwijanie współpracy instytucji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Działania Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych	Pracownicy MOPS, Policja, Straż Miejska, pedagodzy szkół inne osoby	Całorocznie wg ustalonego harmonogramu	Liczba spotkań

3. Zwiększenie skuteczności działań wobec osób stosujących przemoc

Lp.	Cel operacyjny	Sposób realizacji i realizatorzy	Odbiorca	Realizacja	Wskaźniki
1	Tworzenie warunków do zaprzestania stosowania przemocy	Organizowanie posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przemocy oraz grup roboczych MOPS - ZI	Osoby stosujące przemoc	Całorocznie	Liczba spotkań grup roboczych, Liczba spotkań ZI
2	Korygowanie i redukcja zachowań agresywnych	Punkt Konsultacyjny dla osób stosujących przemoc MOPS-DPUiIK IDdB	Osoby stosujące przemoc	Całorocznie	Liczba osób, Liczba udzielonych porad
		Objęcie programem psychologiczno – terapeutycznym dla osób stosujących przemoc MOPS – DPUiIK CAL	Osoby stosujące przemoc	Całorocznie	Liczba osób Liczba spotkań
		Objęcie programem korekcyjno - edukacyjnych SOWIK	Osoby stosujące przemoc	Całorocznie	Liczba osób, Liczba spotkań
		Poradnictwo specjalistyczne dla sprawców przemocy	Osoby stosujące przemoc	Całorocznie	Liczba osób, Liczba spotkań
3	Izolowanie sprawców przemocy	Zapewnienia miejsc noclegowych w Integracyjnym Domu dla Bezdomnych MOPS-IDdB	Osoby stosujące przemoc	Całorocznie	Liczba przyjętych osób

Monitorowanie realizacji Programu odbywać się będzie w oparciu o sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Dla zbadania skuteczności Programu

prowadzona będzie ewaluacja, a na podstawie wniosków Zespół Interdyscyplinarny może zaproponować zmiany do Programu.

Program finansowany będzie ze środków budżetu miasta, dotacji oraz ze środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł oraz w ramach środków własnych instytucji realizujących zadania.

Podsumowanie

Najistotniejszym zadaniem w profilaktyce przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest podnoszenie poziomu wiedzy społeczeństwa na ten temat. Niezbędne jest również zapewnienie profesjonalnej pomocy specjalistów zarówno sprawcom jak i ofiarom przemocy, ze szczególnym uwzględnieniem krzywdzonych dzieci.

Profilaktyka przemocy w rodzinie powinna być skierowana szczególnie do dzieci i młodzieży. Edukacja w tym zakresie od najmłodszych lat pozwoli w przyszłości ograniczyć liczbę zarówno ofiar jak i sprawców przemocy. Do oddziaływań profilaktycznych powinny być włączone dzieci już w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, które już od najmłodszych lat powinny rozróżniać „co jest dobre, a co złe” i wiedzieć, czym jest „zły dotyk”, dzięki czemu mogą uniknąć molestowania i przemocy seksualnej ze strony osób starszych. Nauczyłyby się także wrażliwości na krzywdę innego dziecka oraz powstrzymywania się od zachowań agresywnych i stosowania przemocy wobec rówieśników.

Szczególnie ważną grupę, do której powinny być skierowane działania profilaktyczne, stanowią uczniowie szkół gimnazjalnych i ponad gimnazjalnych. Młodzieży, która niebawem wkroczy w dorosłe życie, należy uświadomić, że zachowania partnerów w okresie „młodzieńczych miłości” mogą być przeniesione do późniejszego wspólnego życia. Młody człowiek, który sięga po alkohol czy inne środki odurzające, jest agresywny i nie szanuje partnera oraz innych ludzi, nie będzie odpowiednim kandydatem do założenia rodziny. Złe nawyki i przyzwyczajenia w okresie młodzieńczym są odwzorowywane w późniejszym dorosłym życiu i mają ogromny wpływ na ich funkcjonowanie w przyszłości w pełnieniu ról małżonka i rodzica.

Niezwykle ważną rolę w profilaktyce przemocy w rodzinie mogą pełnić nauki przedmałżeńskie dla osób zamierzających założyć rodzinę. Programy te powinny być poszerzone o problematykę przemocy domowej oraz zajęcia profilaktyczne. Należy również promować postawy społeczne wolne od przemocy. Najistotniejszy element profilaktyki przemocy w rodzinie to członkowie rodziny, przyjaciele, znajomi i sąsiedzi najczęściej i najszybciej dostrzegają sytuacje, które mogą prowadzić do zachowań przemocowych. Cała społeczność lokalna powinna być zaangażowana w działania profilaktyczne, bo zgodnie ze znanym powiedzeniem lepiej zapobiegać niż leczyć. Największy efekt z podejmowanych

działań widoczny będzie w sytuacji współpracy pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w realizację zadań dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.